SIMION DĂNILĂ

# REFLEXE ALE GENITIVULUI DIALECTAL ÎN ONOMASTICA BĂNĂȚEANĂ

**1.** S-a remarcat de către dialectologi că ceea ce individualizează graiurile bănățene sub aspectul flexiunii cazuale este frecvența tuturor modalităților de realizare a cazurilor oblice[1]. Astfel, exprimarea sintetică și cea analitică a genitivului coexistă în subdialectul bănățean (dar fenomenul acesta este propriu, în proporții diferite, și altor graiuri dacoromâne și, în general, limbii vorbite). În articolul de față ne propunem să urmărim doar unele aspecte ale genitivului sintetic feminin reflectat în onomastica bănățeană.

**2.** Cum în româna contemporană genitivul analitic cu articolul proclitic *lui* tinde să ia locul celui sintetic (cu articolul enclitic), îndeosebi la numele de persoane masculine[2], utilizarea în limbajul locuitorilor din Belinț TM, spre a ne referi la un grai pe care îl cunoaștem bine, a genitivului denumirii în forma lui sintetică, la nume de persoane de genul feminin sau de genul masculin cu aspect feminin, de către vorbitorii mai în vârstă sau de către cei ce imită, dintr-un motiv sau altul, graiul de altădată, pare atât de desuetă, încât stârnește adesea ilaritate (lui Iordan, *Top. rom.*, p. 487, construcțiile sintetice de felul acestora, aflate în structurile toponimice personale, îi apar ca arhaice).

Cu toate acestea, onomastica bănățeană (și nu numai aceasta, desigur[3])

[1] *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, 1984, p. 258.

[2] Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, 1968, p. 160; pentru aspectul diacronic al problemei, vezi Al. Graur, *Articolul hotărât la numele de persoane românești*, în SCL, XVII, 1966, nr. 1, p. 19-25; Rodica Bogza-Irimie, *Despre unele caracteristici flexionare ale numelor de persoană în limba textelor din secolul al XVI-lea;* Galina Ghițu, *Particularități arhaice bănățene;* Paula Diaconescu, *Declinarea cu articol proclitic a substantivelor proprii, nume de persoană, în limba română*, toate în *Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, București, 1965 (1966), p. 69-72, resp. 296 și 171-175; Dragoș Moldovanu, *Aspecte ale interpenetrației sistemelor toponimice: toponimele descriptive cu articol definit proclitic*, în vol. *Profesorul Gavril Istrate la 70 de ani*, Iași, 1984, p. 295-311; Marica Pietreanu, *Consecințe morfologice ale raportului dintre numele proprii și numele comune*, în SO, IV, p. 54-60; I. Rizescu, *Observații asupra sufixului antroponimic* **-ese**, în SCL, XXVI, 1975, nr.5, p. 539-541.

[3] Cf. Puiu Filipescu, *Particularități regionale de limbă în entopice și toponime din valea Zeletinului (județul Bacău)*, în AnL, XXX, 1985, p. 329.

*DACOROMANIA serie nouă, II, 1996-1997, Cluj-Napoca, p. 61-68*

cunoştea, până nu de mult, cu precădere asemenea construcţii, căci, „potrivit factorului tradiţie, graiurile populare pot păstra un timp mai mult sau mai puţin îndelungat şi formele articulate cu articol enclitic la substantive pentru care, în limba literară, s-au impus formele cu articol proclitic"[4].

**2. 1.** Am putut urmări asemenea forme la Belinţ – pentru antroponimie – pe baza a două conscripţii întocmite pentru uz personal: prima – de prin 1907 – de către un slujbaş al primăriei, a doua – din 1930 – de către un funcţionar al poştei locale. Ambele înregistrează, pe lângă prenumele şi numele de familie, şi supranumele – în multe cazuri la genitivul sintetic (forma populară). Dăm în paranteze rotunde, spre comparaţie, supranumele din 1930, acolo unde este cazul: *Armanchii*<*Armanca,* nf B, sec. XVIII – XIX, *Binchii,* azi *Binca,* nume cunoscut în onomastica bănăţeană (cf. poezia lui Victor Vlad Delamarina, *Scrisoarea Bincii), Briii (Bria)* (cf. Pătruţ, *Nume,* p. 85), *Catiţii (Catiţa* şi *Catiţii)*<scr., magh., *Cechinii (Cechina,* nf B, sec. XVIII) < scr., *Chivăluţi*< *Chivăluţa,* hip. de la *Paraschiva, Ciroanii* (pentru tema *Cir-*, vezi Pătruţ, *On. rom.,* p. 75, şi sprn. *Cira,* la Drăgoieşti TM, *Ciru,* la Ramna CS), *Florii*< *Florea, Floroanii (Floroane)*<*Florea, Garii (Gara)* (cf. DOR, p. 434), *Giuchii,* azi *Giuca* (cf. DOR, p. 67, 284), *Ielii (Iela,* nf B, sec. XVIII – XIX)< scr., *Ioanii (Ioanii), Jăroanii (Jăra)*< scr., *Linchii* < *Linca,* nf B, în a doua jumătate a sec. XVIII, *Măriţii*<*Măriţa,* nf B, frecvent în sec. XVIII, *Mezinchii*<*Mezinca,* nf B, sec. XVIII, *Nastii*<*Nasta,* nf B, sec. XVIII – XIX, *Orboanii*<*Orboane*<*Orbu,* sprn. B, *Oprii (Oprea), Pipii (Pipii)*<*Pipă,* sprn. B, sau *Pipa* (cf. *Grădina lu Pipa,* DTB, IV, p. 125, *Cracu Pipii,* DTB, II, p. 127) (vezi şi DOR, p. 347), *Piţii (Piţă)* (cf. *Piţa,* DOR, p. 348), *Ruichii (Ruichii),* azi *Ruica* (cf. DOR, p. 364), *Ruţii,* azi *Ruţa,* hip. de la *Fira,* nf B, sec. XVIII, *Sapcii (Sapta),* var. a nf *Safta,* B, frecvent în sec. XVIII – XIX, *Şcioapii (Şcioapii)*<*Şcioapa, Ticapetrii (Ticapetrii)*<*Tică a Petrii,* de la *Petra,* nf B, sec. XVIII – XIX, *Văduvii (Văduva).*

**2. 2.** Numeroase exemple ne oferă protocoalele bisericeşti din secolele XVIII –XIX:

PB, 1780: Mărtinu *Lavrii* (vezi, la 1781, Petru *Lavrea),* Petru *Giurchii;* 1781: Alixandru *Marii;* 1795: Gheorghe *Ţonii* (dar, la 1797: Gheorghe *Ţonea);* 1796: Pau *Blajii*<*Blaja*<scr. (DOR, p. 173).

PR, 1784: Măda sora *Stoii* Marta (vezi şi, la 1806, Mărie fata lui Iliia *Stoii*); 1785: Ianco *Cechinii* (vezi, la 1803, *Cechina* lui Iancu Cebzan); 1788: Ianco *Cătălinii,* Costa *Popii* (la 1782: Anna *a Costii Popii*), Sămziiana *a Lechii Giurchii* (1788: Babric *Leca*), Giurca *Pepovii,* Mărie *Florii* Murari (1784: Iordanca lui *Florea* Murar), Anişca *Nicolii* Pănovan şi Gheorghe Birişu *Nicolii*

[4] Paula Diaconescu, *Declinarea cu „articol definit" proclitic în limba română. Genitiv-dativul substantivelor comune, nume de persoană,* în SCL, XVII, 1966, nr. 6, p. 557.

ginere (1805: Mărie fata lui *Nicola* Şanoviceanu); 1793: Cumbrie fata lui Ioan *Crăciunesii;* 1794: Pau *Giurii*<*Giura*<scr.; 1816: Simon fiul *Iovanii* Şocaţ, Marişca fata *Saftii* Prohab; 1817: Solomie muierea *Săculii* Damian < *Săcula* (var. a lui *Secula,* DOR, p. 369).

**2. 3.** Prin elipsa determinatului (de obicei, numele de botez în cazul nominativ), multe genitive sintetice s-au impus ca atare în antroponimie, fie ca nume de familie, fie ca supranume. Fenomenul este cunoscut şi altor limbi (de pildă: germ. *Heinrichs, Dietrichs,* nfam de la prenumele *Heinrich, Dietrich* în genitiv[5]; ngr. *Anastasiu, Dimitriu, Vasiliu,* genitive de la *Anastasios, Dimitrios, Vasilios;* cf. Graur, *Nume pers.*, p. 84 etc.).

Şi în onomastica satului Belinţ ne întâmpină câteva genitive sintetice cristalizate în nume de familie: *Nicoli; Peri* (cf. sprn. *Pera,* hip. scr.; vezi şi *Gruńu Perii,* DTB, IV, p. 142); *Radi* (familie originară din satul Checheş TM, dar cf. PR, 1801: Avraam lui *Rada* Pascu); *Vasi* (cf. sprn. *Vasa,* hip. scr.; dar poate fi şi hip. de la *Vasile)* sau în supranume: *Pipii* (vezi *supra).*

Însă onomastica bănăţeană în ansamblul ei este mult mai bogată în asemenea formaţii. Iată câteva nume de familie mai întâi: *Albi* (D.r., XLV, 1988, nr. 13.466, p. 4)<*Alba* (DOR, p. 180); *Babi* (Tel. TM, p. 85)< *Baba;Bălii* (Tel. TM, p. 94)<*Băla;Boci* (Tel. TM, p. 104)<*Boca (ibidem); Bodi (ibidem*; vezi şi *Dosu Bodii,* DTB, III, p. 66)<*Bodea* (Tel. TM, p. 104); *Boji (ibidem,* p. 107)<*Boja (ibidem,* p. 106); *Buni (ibidem,* p. 118)<*Bun(e)a (ibidem,* p. 117); *Cosmi (ibidem,* p. 144)<*Cosma; Cristi (ibidem,* p. 150)< *Cristea; Flori (ibidem,* p. 179)<*Florea, Fochi* (RB, 1990, nr. 157, p. 3)<*Foca; Iorghi* (Tel. TM, p. 513)<*Iorga; Iovi (ibidem,* p. 220)<*Iova (ibidem); Jichii (ibidem,* p. 225)<*Jica,* hip. scr. de la *Jivan; Jivi (ibidem,* p. 226)<*Jiva (ibidem,* p. 225); *Lazi (ibidem,* p. 239)<*Laz(e)a (ibidem,* p. 238 - 239); *Magdi (ibidem,* p. 248)<*Magda; Marii* (RB, 1990, nr. 127, p. 3)<*Marea,* nf frecvent în Banat; *Mării* (Tel. TM, p. 258) < *Mara; Meri* (D.r., XLIII, 1986, nr. 12.928, p. 4) < *Mer(e)a* (DOR, p. 111, 320-321); *Mirci* (Tel. TM, p. 267)<*Mircea; Moisii (ibidem,* p. 271)<*Moisă (ibidem,* p. 270); *Nechiti* (RB, 1990, nr. 185, p. 4)<*Nechita* (Tel. TM, p. 282); *Negii (ibidem,* p. 283)<*Neaga; Palii (ibidem,* p. 297)<*Pală* (DOR, p. 341); *Peţi* (la românii din Banatul sârbesc[6])<*Peţa* (Tel. TM, p. 309); *Popii (ibidem,* p. 320)<*Popa; Puti (ibidem,* p. 325)<*Puta (ibidem); Ruji (ibidem,* p. 337)<*Ruja (ibidem); Savii (ibidem,* p. 340-341)<*Sava; Seculi (ibidem,* p. 346) (vezi *supra); Stoi (ibidem,* p. 358) <*Stoia; Stoiţi* (D.r., XLV, 1988, nr. 13 637, p. 4)<*Stoiţa* (Tel. TM, p. 360); *Şoti (ibidem,* p. 370)<*Şotea (ibidem); Todi* (nume dobândit prin căsătorie de renumita cântăreaţă de muzică populară bănăţeană Elena

[5] Wolfgang Fleischer, *Onomastische Strukturen in der deutschen Sprache der Gegenwart,* în „Onomastica slavogermanica", V, 1970, p. 41.

[6] Radu Flora, *Numele de familie româneşti din Banat (P.S.A.V),* în *Contribuţii la istoria culturală a românilor din Voivodina,* II, Panciova, 1974, p. 108.

Jurjescu)<*Todea (ibidem*, p. 379); *Truți (ibidem*, p. 384)<*Truță (ibidem); Țari* (D.r., XLIV, 1987, nr. 13.131, p. 4) și *Țări* (D.r., XLIV, 1987, nr. 13 321, p. 4)<*Țară* (Tel. TM, p. 386; vezi și DOR, p. 396); *Vighi* și *Vigi* (Tel. TM, p. 398)<*Viga* (DOR, p. 406); *Vinchi* (Tel. TM, p. 398)<*Vinca (ibidem); Vladi* (D.r., XLIV, 1987, nr. 13.193, p. 6)<*Vlada*.

Aproape că nu există sat bănățean în care să nu dăm peste supranume provenite de la nume de botez în cazul genitiv cu articol enclitic. Un simplu sondaj (efectuat prin elevi) în aceste sate a scos la iveală nenumărate supranume de acest tip: *Bibii* (Crivobara TM)<*Biba* (DOR, p. 201); *Colii* (Gruni TM)<*Cola*, hip. de la *Nicola(e); Didii* (Coștei TM)<*Did(e)a* (Tel. TM, p. 160); *Dilii* (Sălbăgel TM)<*Dilea* (DOR, p. 260); *Fonii* (Coștei TM)<*Fonă* (sprn. B) sau *Fonea* (Tel. TM, p. 180); *Miclii* (Paniova TM; cf. și *Moara lu Micli*, DTB, VI, p. 54)<*Miclea; Pándii* (Chizătău TM)<*Pánda* „Pantea"; *Pepii* (Paniova TM) < *Pepa* (sprn. Rădmănești TM; nfam Tel. TM, p. 304); *Pupii* (Babșa TM)<*Pupa* (sprn. B, 1907); *Toncii* (Sălbăgel TM)<*Tonca* (DOR, p. 14); *Țilii* (Sălbăgel TM)<*Țil(e)a* (DOR, p. 397; cf. și *Țilă*, sprn. B) și exemplele s-ar putea înmulți[7].

**2. 4.** Este prea numeroasă această categorie de antroponime, ca să nu fi contribuit și în alt fel la îmbogățirea onomasticii noastre. Deși nu chiar atât de evidente ca în formele de mai sus, genitive feminine sintetice pot fi totuși recunoscute și în alte nume. Sextil Pușcariu credea că poate desluși genitive în antroponimele terminate în *-ea*, a căror formă mai veche trebuie să fi fost *-ia* (de tipul *Florea*, dintr-un mai vechi *Floria;* deci *Florii* + *-a*> *Floria*, desemnând pe fiul femeii numite *Floare)*. „Adăogarea lui *-a* ar avea în cazul acesta un motiv asemănător cu cel din limbile iberice: tocmai la bărbații numiți după mamele lor ar fi explicabilă intenția batjocoritoare redată prin «feminizarea» lor" (DR, II, p. 698).

Nu este locul să discutăm aici valabilitatea acestei teze. Am vrut doar să arătăm că genitivul numelor proprii a fost luat în calcul ca posibilă sursă etimologică pentru anumite nume de persoane.

Noi nu ne îndoim că, pe lângă clasele de antroponime terminate în *-iu* stabilite de Pătruț, *Nume*, p. 99-104[8], există și una care se bazează pe

---

[7] Categoria antroponimică discutată aici se întâlnește și în alte părți locuite de români. De pildă, Ștefan Pașca, *Nume*, o comentează în introducere (p. 117), unde dă și o listă a numelor de familie respective. Multe altele însă apar în cuprinsul lucrării: *Bülly* 1722 (sub *Bălea / Bâlea), Bărăngii*, sprn. < *Bărangă, Boldi* 1680 (sub *Boldea), Bonyi* 1788 (sub *Bonea), Boczi* 1633 (sub *Boțea), Bulikri* 1787 (sub *Bulicrea), Comsi* 1634 (sub *Comșa), Daly* 1722 (sub *Dalea), Dobri* 1722 (sub *Dóbre*, deși mai sus înregistrează nfam *Dobra*, care îl explică cel mai bine pe *Dobri), Ganyi* 1787 (sub *Gánea),Geczi* 1726 (sub *Ghețea), Gyini* 1758 (sub *Ghinea), Kotocsi* 1722 (sub *Cotócea), Mamuli* 1726 (sub *Mamulea), Neni* 1771 și *Nyeny* 1726 (sub *Nenea), Szori* 1766 (sub *Sora), Tomi* 1726 (sub *Toma), Vojli* 1680 (sub *Voila)* ș.a.

[8] Problema o abordează și Al. Graur, *Nume terminate în „-iu"*, în LLR, XIII, 1984, nr. 2, p. 3; vezi și Ion A. Florea, *Ortoepia neologismului latinesc. Formații cu* -iu, în AnL, XXX,

nominativizarea, cu ajutorul lui *-u*, a formelor genitivale sintetice, fenomen similar oarecum cu crearea singularului unor toponime cu aspect de plural: *Bucureştiu, Paşcaniu* etc.

Astfel, nfam *Bariu* din Belinţ se explică printr-un *Bara* (DOR, p. 191), aşa cum ne-o indică genitivul *Barii* (PR, 1779: Măriţa lui Petru *Barii;* 1788: Iancu *Barii;* 1789: Opriţa lui Alexandru *Barii;* 1801: Petru fecio[rul] lui Mărtin *Barii;* 1807: Achim lui Adam *Barii;* 1809: Brânduşe muierea lui Isac *Barii,* Dragoi lui Gheorghie *Barii*). Din acelaşi câmp antroponimic belinţean mai fac parte, prin polarizare, Mara *Băruleasă* (PR, 1781) şi sprn. *Băroniu,* un colectiv cu *-oń,* „toţi cei din neamul Bariu", adus la forma de singular prin *-u*[9].

Alte nume asemănătoare: nfam *Beţiu*[10]< băn. *Beţa* (DOR, p. 96); sprn. *Bigiu* (Coştei TM)<**Big(e)a* sau * *Bij(e)a* (cf. sl. *Bižo,* Pătruţ, *On. rom.*, p. 24), prin forma de genitiv *Bigii* (sprn. Lugoj[11]); nfam *Budiu* (Tel. TM, p. 116)<*Bud(e)a (ibidem,* p. 115-116); nfam *Buţiu* (Tel. TM, p. 120)<*Buţă (ibidem,* p. 119-120); nfam *Cióciu* (Paşca, *Nume,* p. 206)<nfam *Cioacă (ibidem,* p. 205); *Cociu* (DTB, II, p. 94)<*Cocea (ibidem,* p. 92); nfam *Crişciu* (Tel. TM, p. 151) şi *Crâşciu* (B)<nf *Crişta, Crâşta* (cf. PB, 1795: *Crişta,* mamă; PR, 1780: *Crişta* lui Voina Marcu; 1796: *Crişta* lui Nicolae Giurgii; vezi şi sprn. *Crâşta,* Drăgoieşti TM); nfam *Ferchiu* (Tel. TM, p. 176)<*Farca (ibidem,* p. 174; DOR, p. 271); sprn. *Gigiu* (Coştei TM)<sprn. *Gigea* (B); sprn. *Gudiu* (RB, nr. 178, 1990, p. 6)<*Gudi*<*Gudea* (ambele în DOR, p. 289); *Gugiu (La Gugiu,* DTB, V, p. 104; *Moara lu Gugiu,* DTB, VI, p. 53)<*Gugi (Izvoru lu Gugi: gúźi,* DTB, V, p. 64)<*Gugea* (sprn. B; vezi şi Paşca, *Nume,* p. 250, DOR, p. 289); *Gâgiu* (DTB, IV, p. 95)< *Gâdea* în pronunţie bănăţeană; nfam *Ioviţiu* (Tel. TM, p. 221)<*Ioviţă (ibidem); Iugiu* (DTB, V, p. 51)<antrop. *Iugiu*<**Iugii*<*Iuga,* iar nu *iugă* „vânt de sud" < bg., scr. *jug* „idem" (DA), la care trimit autorii DTB; nfam *Laţiu* (Tel. TM, p. 237)<**Laţii*<*Laţa (ibidem,* p. 237); *Mániu* (pentru accent, vezi DTB, VI, p. 14; Paşca, *Nume,* p. 274)<*Manii* (cf. Paşca, *Nume,* p. 274: *Mány* 1520, *Manyi* 1758; şi *Iosif Mani,* profesor la Blaj pe la mijlocul sec. XIX[12]) <*Manea* şi/sau *Mană* (cf. *Domăschim Mană* din Şipet TM, D.r., XLII, 1985, nr. 12 648, p. 6)[13]; nfam *Nediu* (Tel. TM, p. 283)<*Nedi[i] (ibidem)* <

---

1986-1987, p. 375-382.

[9] Vezi şi *Băruţă, Băruţi, Băruţia* (Tel. TM, p. 95), *Băruţu* (DTB, I, p. 53) sau chiar *Băroni,* vechi n. top. în Ţara Românească (Chr. Ionescu, *Toponime de origine antroponimică,* în SCL, XXXV, 1984, nr. 3, p. 202).

[10] R. Flora, *art. cit.*, p. 92.

[11] Petru Barbu, *Porecle logojeneşti,* Cluj, 1927, p. 13.

[12] George Em. Marica, *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* Bucuresti, 1969, p. 30.

[13] Al. Rosetti, în *Istoria limbii române,* I, Bucureşti, 1986, p. 300, indică un bg. *Manjo,* iar Iorgu Iordan, DNFR, p. 290, gr. *Manios, Maniu* ori *Manea* (sau *Manu),* cu suf. *-iu;* credem că pentru stabilirea etimologiei unor asemenea nume este valabilă aserţiunea lui I. Pătruţ, *Pentru un dicţionar antroponimic românesc,* în CL, XXXIV, 1989, nr. 2, p. 155: „Dacă după cercetări

*Ned(e)a (ibidem,* p. 282-283); *Negriu (ibidem,* p. 284)<*Negri[i]*<*Negrea; Nugiu* (DTB, VI, p. 93) presupune un **Nuga,* **Nugă,* hip. de la nume ca *Mănugă, Stănugă* (DOR, p. LXVI); *Petriu* (Tel. TM, p. 308)<*Petri[i] (ibidem)*<*Petra; Vuțiu* (Pașca, *Nume,* p. 350), socotit hip. de la *Chivuț,* este mai curând genitivul lui *Vuța (ibidem),* hip. de la *Eva* sau *Paraschiva* + *-u.*

O altă categorie de antroponime, e drept că mult mai restrânsă, pe care le-am putut identifica drept genitive sintetice la bază, prezintă fenomenul disimilării vocalice *e – i> e – e:* nfam *Ferche* (Tel. TM, p. 176) provine dintr-un *Ferchii,* pe care îl regăsim în *Ferchiu,* vezi *supra;* sprn. *Meche* (B) figurează în caietul din 1930 în forma *Mechii,* explicabilă printr-un *Meca* (DOR, p. 320); nfam *Veche* (B), consemnat în 1930 *Vechii,*< *Veca,* hip. de la *Raveca* (Pașca, *Nume,* p. 312), nf întâlnit în protocoalele bisericii din Belinț în sec. XVIII – XIX.

**3. 1.** Structurile toponimice formate din entopic și antroponim feminin sau masculin cu aspect feminin în cazul genitiv, cu aticol enclitic, abundă în onomastica de pe întreg teritoriul țării. Enumerăm câteva, cu titlu informativ, din onomastică bănățeană: DTB, II: *Calea Dabii* (p. 2), *Câmpu Mărinii* (p. 75), *Cleanțu Drichii* (p. 84)<*Drica,* hip. de la *Andrica* (DTB, I, p. 16, și DOR, p. 11), *Coasta Ciurii,* ~ *Ieni[i]* (p. 90), *Cotu Gherghii,* ~ *Gongii* (p. 120)<*Gongea* (nfam Tel. TM, p. 195, și sprn. B), ~ *Gulii* (p. 120), *Cracu Bârlii,* ~ *Glavii,* ~ *Grozii,* ~ *Lalii,* ~ *Micolii,* ~ *Nistoresii,* ~ *Pașii,* ~ *Raichii,* ~ *Raii,* ~ *Nelii,* ~ *Zăriii* (p. 127); DTB, III: *Dealu Bălușii,* ~ *Benghii,* ~ *Bochii,* ~ *Crâstii,* ~ *Dănilii* (p. 11), ~ *Domșii,* ~ *Gruii,* ~ *Loghii* (p. 12), *Dâmbu Budii* (p. 48), *Dosu Badii,* ~ *Conii,* ~ *Peichii* (p. 66); DTB, IV: *Fața Dănesii,* ~ *Imbroani[i],* ~ *Lupșii,* ~ *Micșii* (p. 3), *Fântâna Duchii,* ~ *Iconiii,* ~ *Iovii,* ~ *Panii* (p. 27), *Gaiu Gughii* (p. 73), *Gruniu Hogii* (p. 142); DTB, V: *Hunca Neții* (p. 22) etc.

**3. 2.** Este de așteptat, deci, întocmai ca în cazul antroponimelor, ca prin elipsa primului termen (aici a entopicului) să rezulte toponime exprimate doar prin genitivul sintetic cu articolul enclitic al unui nume de persoană. Fenomenul se întâlnește mult mai rar, dar el există în toponimia noastră, precum există și în alte limbi[14]. În toponimia urbană sunt frecvente nume ca *Batiștei, Stejarului,*

---

atente nu se poate dovedi că numele respectiv e derivat românesc sau împrumut, suntem nevoiți să recurgem la dubla etimologie". În cazul lui *Adrian Maniu* e clar că numele de familie nu este împrumut grecesc, din moment ce poetul se trage din familia lui *Vasile Mániu,* istoric bănățean stabilit la București în secolul trecut (Victor Neumann, *Vasile Maniu,* Timișoara, 1984, p. 109). E vorba doar de deplasarea accentului după model grecesc.

[14] Cf. n. top. germ. *Albrechts, Gerharts, Günthers* (W. Fleischer, *art. cit.,* p. 41), rezultate prin eliminarea componentului final al compusului. Este vorba de așa-zisele formații toponimice genitivale dezantroponimizate: *Mahtolfeshus* > *Machtlos, Eggihardesbach* > *Eckhards, Burkardsdorf* > *Burkards;* A.M. Skljarenko, *Typologischer Vergleich einfacher Toponyme (am Material von slawischen, germanischen und romanischen Sprachen),* în „Namenkundliche Informationen", nr. 35, 1979, p. 8. În engleză: *Saint George's,* localitate din Grenada, *Saint*

*Blănarilor,* genitive sintetice desprinse din sintagme conţinând ca prim termen entopicele *strada, aleea* etc. O localitate *Viilor* se află în judeţul Mureş, inclusă în municipiul Sighişoara. Aşa se vor fi format şi structurile cu antroponime pe care Em. N. Bureţea[15] le discută în câteva oiconime olteneşti: *Corzu,* iniţial *Corzii* şi *Corzi* (sec. XVI), apoi „satul *Corzei*" (1626)<antrop. *Corzea; Urâţi,* atestat în 1538 sub forma *Poiana Urăţii,* apoi *Urâţi[i], Urăţi[i],* care este, evident, genitivul de la antrop. *Uratea/Urătea,* iar nu un plural nume de grup, cum înclină să creadă autorul.

Iată acum câteva exemple din toponimia bănăţeană: *Andrecăi* (DTB, I, p. 16), înregistrat şi în forma *Andrăcăi*[16], < antrop. *Andreca* (DOR, p. 11); *Ani[i]* (DTB, I, p. 16) şi *Ani[i] Mateica,* nume de teren agricol (B), nu este hip. modern de la *Ana,* ci genitivul popular al acestui nume feminin; *Bathij* (Suciu, II, p. 295), grafie maghiară pentru genitivul *Batii*< antrop. *Bat(e)a* (DOR, p. 193); *Bay* (Suciu, II, p. 295), pentru *Baii*< antrop. *Baia* (DOR, p. 147); *Gheri[i]* (DRB, IV, p. 86)<antrop. *Gher(e)a* (DOR, p. 68).

Considerăm că şi *Isiiéź,* numele popular al localităţii *Hisiaş* TM, nesatisfăcător explicat din maghiară (Pătruţ, *Studii,* p. 220) sau din apelativul *osioc* „lemn uscat", ar putea fi la bază un antroponim în genitiv de la un **Isăiagă*<*Isáia/Isaíja* + *-agă.* Recunoaştem însă că, nefiind atestat un asemenea derivat (sau necunoscându-l noi), reconstruirea lui ar părea puţin forţată. Totuşi, dat fiind faptul că numele *Isáia / Isaíja* apare în funcţie toponimică absolută (cf. *Isaiia,* localitate în jud. Iaşi), că dezvoltă o familie de antroponime (*Isaicu, Isăicuţa, Isaiescul / Isăescul, Isail, Isăilă, Sa(i)ia, Saie, Săia, Săilă,* toate în DOR, p. 88, *Isăilă,* Paşca, *Nume,* p. 263) şi că numele în *-(e)agă / -(i)agă,*

*John's* din Canada etc. (D. Bloch, *Geographische Namen kurz erklärt,* Gotha, 1988, p. 192). Cu privire la n. top. de origine slavă *Bratula, Dobrula,* Al. Graur contestă că *-a* ar fi desinenţa slavă a genitiv-acuzativului, care a putut fi luată drept nominativ (Puşcariu, DR, VI, p. 532, nota 1), susţinând că „mai curând ar fi vorba de un genitiv rămas singur prin elipsa substantivului în nominativ" (*Nume loc.,* p. 151). La p. 67 vorbeşte de formaţiile genitivale slave cu desinenţa *-ov* a temelor în *-u,* generalizată apoi la masculinele cu altă temă: rus. *Rostov,* bg. *Sviştov,* pol. *Kraków, Lwów.* În *Dolţ,* numele popular al localităţii *Dolaţ* TM, Viorica Goicu şi Rodica Sufleţel-Moroianu văd genitivul scr. *Dolca* de la *Dolići* (*Probleme de etimologie a numelor de localităţi,* în LR, XXXVIII, 1989, nr. 5, p. 451). Pentru spaţiul romanic, vezi, de pildă, n. top. fr. *Dargies, Dargoire, Darnets, Daubèze, Dausse, Déluge, Domérat* (A. Dauzat, Ch. Rostaing, *Dictionnaire étymologique des noms de lieux en France,* ed. a II-a, Paris, 1989, p. 240-242, 249), în care se recunosc antroponime în genitiv cu aglutinarea prepoziţiei *de.*

[15] Emilian N. Bureţea, *Nume de sate olteneşti. Contribuţii etimologice,* în LR, XXXVII, 1988, nr. 5, p. 445-449.

[16] Vasile Ioniţă, *Glosar toponimic. Caraş-Severin,* Reşiţa, 1972, p. 57.

*-(e)aga / -(i)aga* sunt destul de frecvente (*Beleagă*[17], *Beşleagă*[18], *Bobeleagă*, sprn. la Lăpuşnic TM, *Boboiaga*, DOR, p. LV, *Comeagă*, DNFR, p. 143, *Hoşleaga*[19], *Mileaga*, personaj din *Firul de iarbă* de Horia Ungureanu, cf. şi *Mileghi*, DNFR, p. 307, *Moiaga*[20], *Oneaga*, DOR, p. 82, *Păceragă*, sprn. la Chizătău TM, *Pătăragă*, loc arabil la Honorici TM, *Pățăraga*, n. top. între Pădureni şi Pietroasa Mare TM, cf. bg. *Paterov*, DNFR, p. 335, şi *Picioragu*, nume de mină în Munții Apuseni, după o informație a lui Emil Popa, *Şileagă*[21], *şuiaga*[22], *Toleagă*, DOR, p. LVIII, *Toroiagă*[23] ), credem că ipoteza noastră ar putea fi luată în seamă.

**4.** În concluzie, examinarea cu mai mare atenție a reflexelor în onomastică ale genitivului sintetic, cu articol enclitic, al numelor de persoane de genul feminin sau masculin cu aspect feminin, din graiurile bănățene, deschide o altă poartă spre etimologia internă, spre o mai sigură şi firească explicare a tezaurului nostru de nume proprii.

## SIGLE ŞI ABREVIERI

B = Satul Belinț, jud. Timiş.

D.r. = „Drapelul roşu", fost cotidian timişorean.

PB = *Protocolul botezaților al Episcopiei Temişorii şi în supusa eparhie aceştiia în acest hotar protopopesc în parohia Belinț*, vol. I 1780-1784, vol. II 1795-1799.

PR = *Protocolul celor ce repusază în parohiia satului Belinț care iaste supusă la episcopească eparhiia a Temişorii şi să ține de protopopescul ținutul a Hasiiaşului*, vol. I 1779-1814, vol. II 1814-1825.

RB = „Renaşterea bănățeană", ziar cetățenesc independent, Timişoara.

Tel. TM = *Lista abonaților la serviciul telefonic din municipiul Timişoara şi județul Timiş*, 1982.

Celelalte sigle sunt cele folosite în SO, V.

*Belinț, jud. Timiş*

[17] I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Sperantia, *Graiul nostru*, vol. II, Bucureşti, 1908, p. 32.

[18] Radu Flora, *Ion-Niță Secoşan (1900-1939), poet în graiul bănățean şi comediograf*, în *Contribuții la istoria culturală a românilor din Voivodina*, IV, Vârşeț, 1977, p. 68; cf. şi DNFR, p. 63.

[19] Ilie Dan, *Toponimie şi continuitate în Moldova de nord*, Iaşi, 1980, p. 188.

[20] Radu Sp. Popescu, *Graiul gorjenilor de lângă munte*, Craiova, 1980, p. 138.

[21] Nicolae Stoica de Hațeg, *Scrieri*, Timişoara, 1984, p. 206.

[22] Vasile Lohan, *Istoricul Liceului „Coriolan Brediceanu" din Lugoj*, Lugoj, 1922, p. 51.

[23] Elisabeta Faiciuc, *Toponimia comunei Dragomireşti (jud. Maramureş)*, în SO, IV, p. 318.